

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr XXV/17/2016
Rady Powiatu Kościerskiego
z dnia 20.04.2016 r.

PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W POWIECIE KOŚCIERSKIM NA LATA 2016-2022

POWIAT KOŚCIERSKI
S E R C E A S Z U B

Kościerzyna, kwiecień 2016

SPIS TREŚCI

Podstawa prawna	3
I. Wstęp	4
Obszary programu	4
II. Charakterystyka powiatu	6
Osoby niepełnosprawne w powiecie kościerskim dane statystyczne	8
Osoby niepełnosprawne na rynku pracy	12
Diagnoza zasobów	13
Seniorzy	19
III. Cel główny i kierunki działań programu	23
IV. Realizatorzy, partnerzy, wskaźniki i źródła finansowania.....	26
V. Adresaci i partnerzy programu	30
VI. Źródła finansowania	31
VII. Ewaluacja i monitoring	32
VIII. Podsumowanie	32

Podstawa prawna programu

I. Podstawę prawną opracowania stanowi:

1. art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 ze zm.),
2. oraz art. 19 ust.1 Ustawy o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r. (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 163 ze zm.).

II. Program jest zgodny z działaniami rządowymi i ustawodawstwem polskim zawartym w:

- 1) Rządowym Programie Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i ich Integracji ze Społeczeństwem z 5 października 1993 roku.
- 2) Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych – uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 roku,
- 3) Konstytucji RP zawierającej zapisy zapobiegające praktykom dyskryminacyjnym wobec osób niepełnosprawnych,
- 4) Ustawie z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t. j. Dz.U z 2011 r. Nr 127, poz. 721 ze zm.),
- 5) Kodeksie pracy - w zapisach zabraniających praktyk dyskryminacyjnych wobec osób niepełnosprawnych.

III. Podstawą opracowania Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Kościerskim na lata 2016-2022 oprócz w/w ustaw są:

1. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2021 przyjęta Uchwałą Rady Powiatu Nr XXI/1/2016 r. z 20 stycznia 2016r.
2. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego do 2020 r.
3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014 - 2020
4. Strategia polityki społecznej województwa pomorskiego na lata 2014 - 2020
5. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych (Dz. U. z 2015 roku poz. 1705)
6. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 595 z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.).
8. Strategia Rozwoju i Finansowania Ekonomii Społecznej dla Powiatu Kościerskiego na lata 2015-2020.

Według standardów światowych i europejskich, sformułowanych w licznych dokumentach międzynarodowych, osoby niepełnosprawne mają prawo do pełnego uczestnictwa i równych szans w życiu społecznym i zawodowym.

Niniejszy program jest kontynuacją działań, które podjęto w ramach realizacji Programu Powiatu Kościerskiego na rzecz poprawy warunków jakości życia społecznego, zawodowego osób niepełnosprawnych na lata 2004-2015.

I. WSTĘP

Obszary programu

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych opracowano zgodnie z art. 35 a, ust. 1, pkt 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. to jest:

- a) rehabilitacji społecznej,
- b) rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia,
- c) przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Niepełnosprawność określana jest potocznie jako długotrwały stan występowania pewnych ograniczeń w prawidłowym funkcjonowaniu człowieka. Ograniczenia te spowodowane są na skutek obniżenia sprawności funkcji fizycznych, psychicznych bądź umysłowych. Jest to także uszkodzenie, czyli utrata lub wada psychiczna, fizjologiczna, anatomiczna struktury organizmu. Utrata ta może być całkowita, częściowa, trwała lub okresowa, wrodzona lub nabyta, ustabilizowana lub progresywna. Niepełnosprawność jest jednym z ważniejszych problemów współczesnego świata, co wynika z powszechności i rozmiaru tego zjawiska.

Właściwe rozpoznawanie i zdiagnozowanie potrzeb osób niepełnosprawnych, a także podejmowanie działań mających na celu wyeliminowanie przeszkód utrudniających osobom niepełnosprawnym aktywny udział w życiu społecznym, zapobiega marginalizowaniu i wykluczeniu społecznemu tej grupy osób.

Jak podaje Światowa Organizacja Zdrowia, na świecie jest prawie miliard ludzi niepełnosprawnych, czyli około 15 procent populacji. Ponad 650 milionów osób na świecie jest niepełnosprawnych w następstwie psychicznych, fizycznych oraz sensorycznych niesprawności. Z tej liczby około 200 milionów osób jest dotkniętych niepełnosprawnością w stopniu ciężkim. Ostatnie dane dotyczące liczby osób niepełnosprawnych w Polsce pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku. Ogółem liczba tych osób wynosiła wówczas około 4 miliony siedemset tysięcy. Stanowiło to ponad 12 proc. ludności.

Dodatkowo w naszym kraju stale rośnie liczba osób, które ze względu na pogarszający się stan zdrowia mają trudności w wypełnianiu ról życiowych i społecznych. Demografowie polscy upatrują przyczynę wzrostu liczby osób niepełnosprawnych w postępie cywilizacyjnym i technicznym co ma niebagatelny wpływ na proces starzenia się społeczeństwa przy ciągłym niskim wskaźniku urodzeń.

Zakres i waga tego problemu skłaniają i jednocześnie zobowiązują do działań mających na celu zagwarantowanie każdej osobie niepełnosprawnej i starszej prawa do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia.

W rozwiązywaniu kwestii problemów społecznych dotyczących osób niepełnosprawnych ważną rolę odgrywa pomoc społeczna. Jest to system wspierania przez państwo osób, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Jako instytucja polityki społecznej stara się zapewnić ochronę nie tylko przed niedostatkiem i ubóstwem, ale także dać poczucie bezpieczeństwa socjalnego obywateli. Działania, które podejmowane są do realizacji powyższych celów nakierowane są na zaspokajanie koniecznych życiowych potrzeb osób niepełnosprawnych i ich rodzin oraz integracji ze środowiskiem. Główny ciężar realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej spoczywa na administracji samorządowej. Na poziomie społeczności lokalnych możliwe jest, bowiem dokładniejsze rozpoznawanie występujących wśród obywateli problemów społecznych i w związku z tym dobór bardziej skutecznych form i metod udzielania pomocy społecznej. Kategoria problemów społecznych dotyczących osób niepełnosprawnych jest zagadnieniem bardzo złożonym. Problematyka ta dotyczy wielu sfer życia osób niepełnosprawnych, dlatego ważne jest aby na wielu płaszczyznach przeciwdziałać negatywnym skutkom problemów społecznych.

Osoby niepełnosprawne wciąż nie są traktowane, jako pełnosprawni obywatele. Na co dzień mamy do czynienia z przejawami dyskryminacji w zakresie opieki medycznej, edukacji, zatrudnieniu i innych dziedzin życia społecznego. Rozpoznanie i zdiagnozowanie potrzeb osób niepełnosprawnych, a także podejmowanie działań mających na celu wyeliminowanie przeszkód utrudniających osobom niepełnosprawnym aktywny udział w życiu społecznym, zapobiega marginalizacji i wykluczeniu społecznemu tej grupy osób.

Powiatowy program na rzecz osób niepełnosprawnych ma na celu zminimalizowanie skutków niepełnosprawności oraz umożliwienie zaspokojenia potrzeb osób niepełnosprawnych we wszystkich obszarach życia. Program ma charakter otwarty, a zawarte w nim kierunki działań umożliwią podejmowanie różnorodnych inicjatyw na rzecz osób niepełnosprawnych oraz seniorów.

Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych *na lata 2016-2022* jest dokumentem służącym realizacji polityki socjalnej. W tym obszarze stanowi podstawę do realizacji zadań i opracowania programów na rzecz osób niepełnosprawnych w celu pozyskania dodatkowych środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz wykorzystanie środków Unii Europejskiej, a w szczególności środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Istotną część tych zadań z zakresu

rehabilitacji społecznej i zawodowej w naszym powiecie realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy oraz Starostwo Powiatowe w Kościerzynie.

Warunkiem powodzenia realizacji Programu jest czynne w nim uczestnictwo oraz współpraca z samorządami gminnymi, jednostkami pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi, placówkami służby zdrowia i innymi podmiotami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Na zasięg przedsięwzięć na rzecz osób niepełnosprawnych, podejmowanych w latach 2016-2022, będą miały wpływ zarówno inicjatywy i możliwości finansowe jednostek samorządowych, jak również przepisy prawne dotyczące tej sfery działań. Celem programu jest zminimalizowanie skutków niepełnosprawności oraz umożliwienie zaspokojenia potrzeb osób niepełnosprawnych we wszystkich obszarach życia.

II. CHARAKTERYSTYKA POWIATU

Powiat Kościerski położony leży w środkowo-południowej części województwa pomorskiego - Pojezierzu Kaszubskim zwanym również często Sercem Kaszub. Ciekawostką jest fakt, że właśnie na terenie naszego powiatu - na terenie gminy Kościerzyna w miejscowości Kłobuczyno znajduje się środek województwa pomorskiego. Powierzchnia powiatu wynosi 1.165, 85 km², co stanowi 6,4% całej powierzchni województwa. Powiat kościerski zajmuje 8 miejsce w województwie pomorskim pod względem wielkości. Od strony południowej powiat kościerski graniczy z powiatem starogardzkim i chojnickim, od wschodniej z powiatem starogardzkim i gdańskim, od północnej z powiatem kartuskim a od zachodniej z powiatem bytowskim.

Mapa 1. Położenie powiatu kościerskiego na mapie Polski.

Bogate ukształtowanie terenów powiatu kościerskiego min: liczne wzgórza oraz ciekawa budowa rynien jeziornych sprawiają, iż te tereny określane są mianem Szwajcarii Kaszubskiej.

Dlatego omawiany obszar zalicza się do jednego z najciekawszych regionów w naszym kraju. Obok walorów krajobrazowych powiat kościerski może poszczycić się bogatą i wciąż żywą tradycją kaszubską i śladami wielkiej narodowej historii z myślą o turystach w sezonie letnim organizuje się wiele cyklicznych imprez przedstawiających bogactwo folkloru kaszubskiego. Centrum administracyjnym, społecznym i kulturalnym jest 600- letnie miasto Kościerzyna.

Powiat kościerski wchodzi w skład 17 powiatów ziemskich województwa pomorskiego. W jego skład wchodzi powierzchnia obejmująca swoim zasięgiem miasto Kościerzyna i gminy:

1. Kościerzyna,
2. Liniewo,
3. Lipusz,
4. Dziemiany,
5. Nowa Karczma,
6. Stara Kiszewa,
7. Karsin.

Mapa 2. Mapa powiatu kościerskiego z wyszczególnieniem gmin.

Na terenie powiatu mieszka ponad 66 tysięcy mieszkańców (ok. 3% ogółu mieszkańców województwa pomorskiego, co daje 11 miejsce w województwie pomorskim pod względem

ludności), z czego 23. 028, czyli ok. 35%, w sześćsetletnim mieście Kościerzyna, które jest siedzibą władz miasta i powiatu oraz jego centrum społecznym, gospodarczym, kulturalnym i administracyjnym. Spośród 7 gmin wiejskich tworzących powiat, największą pod względem powierzchni i liczby mieszkańców jest gmina Kościerzyna, natomiast najmniejszą gmina Lipusz.

Osoby niepełnosprawne w powiecie kościerskim dane statystyczne

Według danych statystycznych zebranych podczas Narodowego Spisu Powszechnego Ludności z 2011 r., województwo pomorskie zamieszkiwało 284 499 osób niepełnosprawnych, zaś powiat kościerski – 9 938 osób. Osoby niepełnosprawne zamieszkujące powiat kościerski w 2011 r. stanowiły 3,50 % osób niepełnosprawnych mieszkających w województwie pomorskim.

Osoby niepełnosprawne określa się w polskim prawie jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeżeli uzyskały orzeczenie o zakwalifikowaniu przez organy do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znacznego, umiarkowanego, lekkiego) oraz o niezdolności do pracy.

Na terenie powiatu kościerskiego mieszkało 5113 osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym, gdzie przeważała populacja mężczyzn (3 205) w stosunku do kobiet (1 908), jak wskazują wyżej wymienione dane statystyczne z 2011 roku.

Spis powszechnym sporządzony w 2011 r. nie zawiera szczegółowo informacji dotyczących niepełnosprawności ze względu na nieujawnianie niektórych danych przez respondentów oraz różnorodność podmiotów orzekających (Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Ministerstwo Obrony Narodowej – organy orzekające do celów rentowych, Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności – organy orzekające do celów poza rentowych). Natomiast uzyskanie tych danych mogłoby znacznie zniekształcić obraz, ponieważ część osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenia z ZUS czy KRUS również staje na komisjach organów orzekających dla celów poza rentowych.

Wobec powyższego poniższe analizy oparto na danych statystycznych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kościerzynie za 2015 r. oraz danych z ośrodków pomocy społecznej i własnych źródeł PCPR.

Tabela 1. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, stopnia niepełnosprawności, wieku, płci, wykształcenia i zatrudnienia: osoby powyżej 16 roku życia

		STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI				WIEK				PŁEĆ		WYKSZTAŁCENIE					ZATRUDNIENIE	
Lp.	Symbole	znaczny	umiarkowany	lekki	razem	16-25	26-40	41-60	60 i więcej	K	M	mniej niż podstawo- we	podstawo- we	zasadni- cze	średnie	wyższe	TAK	NIE
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1	01-U	11	21	4	36	22	9	2	3	15	21	4	23	9	O	O	2	34
2	02-P	30	90	26	146	30	29	58	29	69	77	5	52	54	31	4	12	134
3	03-L	10	25	2	37	4	5	11	17	16	21	O	14	13	6	4	9	28
4	04-O	11	12	10	33	7	5	6	15	15	18	O	6	10	13	4	6	27
5	05-R	131	455	81	667	36	60	292	279	346	321	8	158	248	198	55	163	504
6	06-E	2	22	12	36	17	13	6	O	15	21	O	13	13	7	3	4	32
7	07-S	147	105	16	268	10	5	78	175	94	174	6	84	113	49	16	21	247
8	08-T	40	17	4	61	3	4	19	35	25	36	2	10	28	19	2	12	49
9	09-M	62	22	4	88	2	7	44	35	61	27	1	18	39	23	7	21	67
10	10-N	123	95	14	232	25	35	67	105	99	133	3	70	90	58	11	34	198
11	11-I	47	55	6	108	15	17	41	35	61	47	2	29	31	34	12	26	82
12	12-C	1	2	O	3	3	O	O	O	1	2	1	2	O	O	O	O	3
	RAZEM	615	921	179	1 715	174	189	624	728	817	898	32	479	648	438	118	310	1 405

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o niepełnosprawności w Kościerzynie

Objaśnienia:

01-U-upośledzenia umysłowe,

02-P-choroby psychiczne,

03-L-zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu,

04-O-choroby narządu wzroku,

05-R-upośledzenia narządu ruchu,

06-E-epilepsja,

07-S-choroby układów oddechowego i krążenia,

08-T-choroby układu pokarmowego **09-M**-choroby układu moczowo-płciowego,

10-N-choroby neurologiczne,

11-I-inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego,

12-C-całościowe zaburzenia rozwojowe.

Tabela 2. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, wieku, płci: osoby przed 16 rokiem życia

Lp.	Przyczyny Niepełnosprawności	Razem liczba orzeczeń	WIEK			PŁEĆ	
			0-3 lat	od 4-7 lat	od 8-16 lat	K	M
1	2	3	4	5	6	7	8
1	01-U	20	O	2	18	5	15
2	02-P	37	13	7	17	11	26
3	03-L	17	3	5	9	5	12
4	04-O	12	2	4	6	4	8
5	05-R	32	6	4	22	18	14
6	06-E	24	3	6	15	12	12
7	07-S	26	8	7	11	9	17
8	08-T	3	O	1	2	2	1
9	09-M	18	3	8	7	9	9
10	10-N	45	7	20	18	18	27
11	11-I	64	28	19	17	32	32
12	12-C	13	3	4	6	2	11
	RAZEM	311	76	87	148	127	184

Źródło : Powiatowy Zespół ds. Orzekania o niepełnosprawności w Kościerzynie

Objaśnienia:

01-U-upośledzenia umysłowe,

02-P-choroby psychiczne,

03-L-zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu,

04-O-choroby narządu wzroku,

05-R-upośledzenia narządu ruchu,

06-E-epilepsja,

07-S-choroby układów oddechowego i krążenia,

08-T-choroby układu pokarmowego,

09-M-choroby układu moczowo-płciowego,

10-N-choroby neurologiczne,

11-I-inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne,

metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne,

choroby zakaźne i odzwierzęce,

zeszpecenia, choroby układu

krwiotwórczego,

12-C-całościowe zaburzenia rozwoju

Jak wynika z powyższych danych (Tabela nr 1) Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał najwięcej orzeczeń w przypadku osób powyżej 16 roku życia w stopniu znacznym w roku 2015 zostało wydanych z powodu chorób układu krążenia i oddechowego (147) zaś z powodu dysfunkcji narządu ruchu (131).

W stopniu umiarkowanym najwięcej orzeczeń zostało wydanych z powodu dysfunkcji narządu ruchu (455) drugą najczęstszą przyczyną wydania orzeczenia w stopniu umiarkowanym były choroby układu oddechowego i krążenia.

W stopniu lekkim najwięcej wydanych orzeczeń zostało z przyczyny chorób układu oddechowego i krążenia. Przedział wiekowy osób które uzyskały orzeczenie o stopniu niepełnosprawności kształtował się następująco od 16 do 25 roku życia wydano 174 orzeczeń, od 26 do 40 wydano 189 orzeczeń, od 41-60 roku życia wydano 624, najwięcej bo 728 orzeczeń wydano w przypadku osób w wieku 60 lat i więcej. W podziale na płeć wydano 817 orzeczeń dla kobiet oraz 898 dla mężczyzn.

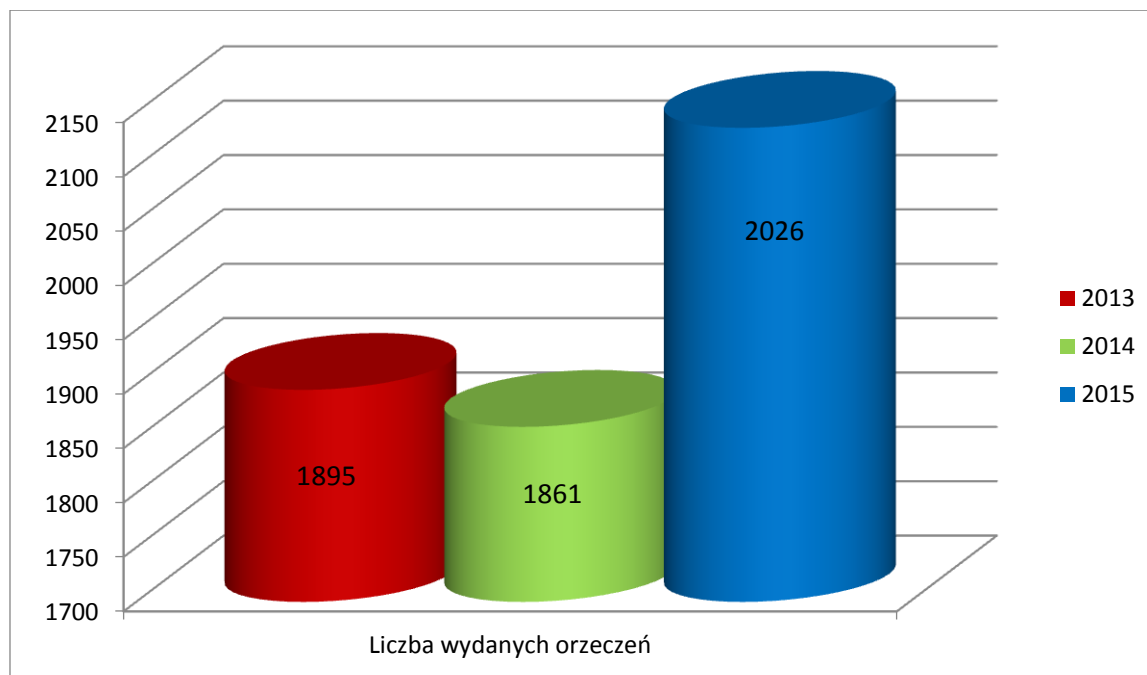
Spośród osób które uzyskały orzeczenie o stopniu niepełnosprawności 118 osób posiada wykształcenie wyższe, wykształcenie średnie 438 osób, zaś zasadnicze 648 osób. Wykształcenie na poziomie podstawowym posiada 479 osób a mniej niż podstawowe 32 osoby. Z powyższych danych wynika iż największą liczbę orzeczeń wydano dla osób z wykształceniem zasadniczym.

Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych kształtowała się na następująco 1045 osób pozostawało bez zatrudnienia a 310 osób było zatrudnionych.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Kościerskim w 2015 r. zgodnie z Tabelą nr 2 wydał 311 orzeczeń dla osób przed 16 rokiem życia. W przypadku dzieci do 3 roku życia najwięcej orzeczeń - 28 wydano z powodu chorób klasyfikowanych jako inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego.

W kategorii wiekowej 4-7 lat najwięcej orzeczeń zostało wydanych z powodu chorób neurologicznych – 20. Dzieci od 4 do 8 roku życia zostały zaliczone do osób niepełnosprawnych ze względu na dysfunkcję narządu ruchu – 22 wydane orzeczenia.

Wykres 1 Liczba wydanych orzeczeń oraz w latach 2013-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kościerzynie

W 2013 r. Zespół wydał 1 546 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności i 349 orzeczeń o niepełnosprawności. Natomiast w 2014 r. Powiatowy Zespół wydał 1 539 orzeczeń dla osób powyżej 16 roku życia i 322 dla osób poniżej 16 roku życia. W roku 2015 Powiatowy Zespół wydał dla osób poniżej 16 roku życia 311 orzeczeń zaś dla osób powyżej 16 roku życia 1715 orzeczeń.

Osoby niepełnosprawne na rynku pracy

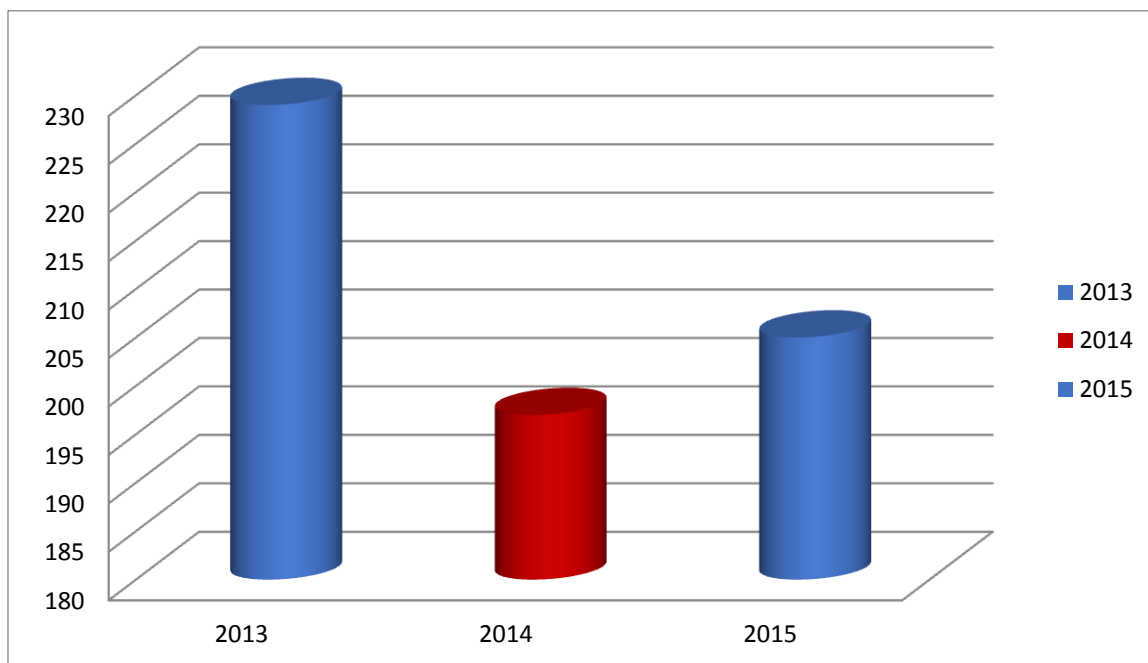
W powiecie kościerskim zadania Samorządu Powiatu Kościerskiego w zakresie: promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej bezrobotnych realizuje Powiatowy Urząd Pracy w Kościerzynie.

Dążąc do skutecznego i efektywnego świadczenia wysokiej jakości usług na rzecz klientów i partnerów rynku pracy, Powiatowy Urząd Pracy w Kościerzynie realizuje misję: „Działający profesjonalnie – przyjazny Urząd, niosący pomoc bezrobotnym i poszukującym pracy w uzyskaniu zatrudnienia oraz pracodawcom w poszukiwaniu odpowiednich pracowników”. W wypełnieniu wyżej wymienionej misji Urząd realizuje Program na rzecz zatrudniania i spójności społecznej Powiatu Kościerskiego, mający na celu zwiększenie zatrudnienia wśród mieszkańców powiatu.

Wyznaczone w Programie działania zmierzają do poprawy sytuacji na rynku pracy, zwiększenia zatrudnienia, adaptacyjności i mobilności bezrobotnych, realizacji polityki

równych szans, wspierania integracji i zwalczania dyskryminacji osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy również osób z niepełnosprawnością oraz rozwoju przedsiębiorczości i zasobów ludzkich.

Wykres 2 Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kościerzynie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kościerzynie

W 2014 r. w porównaniu do roku 2013 oraz 2015 obserwujemy spadek ilości osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w powiatowym Urzędzie Pracy w Kościerzynie. Aktywizacja zawodowa jest jednym z elementów złożonego procesu rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Ma ona ogromne znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania psychicznego, społecznego oraz integracji ze środowiskiem lokalnym. Praca zgodna z kwalifikacjami daje osobom niepełnosprawnym możliwość uczestniczenia w życiu społeczno-gospodarczym naszego powiatu oraz jest gwarantem poczucia własnej wartości, samorealizacji i samodzielności materialnej.

Diagnoza Zasobów

Ważnym elementem w systemie wsparcia osób niepełnosprawnych jest stan infrastruktury instytucjonalnej wspomagającej zabezpieczenie potrzeb osób niepełnosprawnych wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu w celu eliminowania osamotnienia nieporadności i izolacji społecznej w sferze życia codziennego, nauki oraz pracy. W powiecie kościerskim oprócz działań instytucji samorządowych bardzo ważnym elementem jest działalność organizacji pozarządowych. Organizacje pozarządowe, stanowią trzeci obok

publicznego i prywatnego, sektor społeczeństwa. Są znaczącą częścią każdego efektywnie i demokratycznie funkcjonującego państwa i społeczeństwa.

Głównie organizacje pozarządowe dostarczają usług obywatelom, nierzadko wypełniając lukę której nie zapełnia sektor publiczny i rynkowy. Realizują zadania, które wynikają z polityki państwa lub te, których – mimo istniejącego zapotrzebowania - ani podmioty publiczne ani prywatne, zorientowane na zysk nie podejmują.

Tabela 3. Istniejące zasoby powiatu kościerskiego w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych

Lp.	Nazwa jednostki	Ilość
1.	Ośrodki Pomocy Społecznej	8
2.	Domy Pomocy Społecznej	2
3.	Domy Opieki (prywatne)	1
4.	Środowiskowe Domy Samopomocy	5
5.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	1
6.	Spółdzielnie Socjalne	3
7.	Ośrodki Szkolno-Wychowawcze	1
8.	Zakłady Pracy Chronionej	1
9.	Schroniska dla osób bezdomnych	1
10.	Ogrzewalnie dla osób bezdomnych	1
11.	Stowarzyszenia i Fundacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych	121
12.	Ośrodki organizujące turnusy rehabilitacyjne	7
13.	Sklepy medyczne	2
14.	Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności	1
15.	Powiatowy Urząd Pracy	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kościerzynie.

Na terenie Powiatu Kościerskiego pomoc osobom niepełnosprawnym świadczy m.in. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kościerzynie, które realizuje zadania z zakresu rehabilitacji społecznej na rzecz osób niepełnosprawnych na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Na podstawie powyższej ustawy Powiat kościerski poprzez jednostki: Starostwo Powiatowe, PCPR, PUP w ramach środków otrzymanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych udziela dofinansowania osobom niepełnosprawnym do następujących zadań:

- likwidacji barier architektonicznych i technicznych, w komunikowaniu się,
- zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
- turnusów rehabilitacyjnych,
- pilotażowego programu „Aktywny samorząd”,
- refundacja stanowisk pracy i pożyczki dla osób niepełnosprawnych,
- aktywizacja zawodowa i/lub integracja osób niepełnosprawnych,

- likwidacja barier transportowych, architektonicznych w urzędach, jednostkach, placówkach i budynkach użyteczności publicznej „Program wyrównywania różnic między regionami”.

Tabela 4. Przeznaczenie dofinansowania przyznawanego w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kościerzynie dla osób niepełnosprawnych na terenie powiatu kościerskiego w latach 2013-2015.

Przyznane dofinansowanie ze środków PFRON w ramach:	Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w ramach realizowanych zadań z zakresu rehabilitacji społecznej w latach:		
	2013	2014	2015
Likwidacji barier architektonicznych	15	26	16
Likwidacji barier w komunikowaniu się	7	28	25
Likwidacji barier technicznych	15	10	13
Zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny	14	10	12
Zaopatrzenia przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	305	278	343
Turnusów rehabilitacyjnych	58 osób + 29 opiekunów	66 osób + 33 opiekunów	39 + 26 opiekunów
Pilotażowego programu „Aktywny samorząd”	84	97	86
Razem	498 osób niepełnosprawnych	515 osób niepełnosprawnych	560 osób niepełnosprawnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kościerzynie

W analizowanym okresie trzech lat Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kościerzynie przyznało wsparcie finansowe na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej dla 1 573 osób niepełnosprawnych. Dofinansowanie głównie przeznaczono na zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidację barier w komunikowaniu się, a także pilotażowy program „Aktywny samorząd”.

Możliwości pomocy osobom niepełnosprawnym są niewystarczające, żeby zaspokoić wszelkie potrzeby tych osób ze względu na niewystarczającą ilość środków finansowych przekazywanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Bardzo ważną rolę w procesie rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz włączania ich do życia społecznego, odgrywa organizacja sportu, kultury, rekreacji i turystyki. Tego typu działania zwiększają aktywność niepełnosprawnych i przyspieszają proces ich integracji społecznej. Rozpowszechnianie kultury wśród niepełnosprawnych umożliwia tym osobom korzystanie z dóbr dobrodziejstwa narodowego. Odwiedzanie muzeów czy teatrów jest ambitną formą spędzania wolnego czasu o szerokich walorach poznawczych i kształcących.

Upowszechnianie sportu pozwala nabywać i podnosi sprawność fizyczną osób niepełnosprawnych. Poza tym sport jako element zdrowego stylu życia chroni zdrowie i ogranicza przyczyny i skutki niepełnosprawności. Rekreacja umożliwia niepełnosprawnym wytchnienie i odpoczynek od pracy. Zapobiegając przemęczeniu organizmu, służy tym samym ochronie zdrowia.

Turystyka stanowi aktywne formy spędzania wolnego czasu poprzez wyjazdy poza miejsce stałego zamieszkania, czy też wędrowki krajoznawcze. Liczbę organizacji pozarządowych, które uzyskały dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w ramach realizowanych zadań z zakresu rehabilitacji społecznej w powiecie kościerskim w latach: 2013-2015 przedstawia tabela 5.

Tabela 5. Liczba organizacji pozarządowych, które uzyskały dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w ramach realizowanych zadań z zakresu rehabilitacji społecznej w powiecie kościerskim w latach: 2013-2015.

Przyznane dofinansowanie ze środków PFRON w ramach:	Liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w ramach realizowanych zadań z zakresu rehabilitacji społecznej w latach:		
	2013	2014	2015
Sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	18 organizacji (dofinansowanie objęło 2098 osób)	13 organizacji (dofinansowanie objęło 933 osób)	13 organizacji (dofinansowanie objęło 626 osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kościerzynie

Przedstawione dane w tabeli nr 5 wskazują, że organizacje pozarządowe są alternatywą rehabilitacyjną, edukacyjną, kulturalno-rozrywkową, ale i zawodową dla osób niepełnosprawnych. Organizacje pozarządowe to niewątpliwie szansa na rozwiązanie wielu problemów tych osób, a więc istotny element systemu wsparcia społecznego; mechanizm samopomocowy wskazuje zaś na to, że szansa ta będzie wykorzystana tym lepiej, im aktywniej w działalność owych organizacji włączą się również same osoby z niepełnosprawnością.

Instytucjami które również udzielają wsparcia osobom niepełnosprawnym są Gminne Ośrodki Pomocy Społeczne. Celem ich działalności jest w szczególności niesienie pomocy osobom i rodzinom dotkniętym ubóstwem, bezrobociem, alkoholizmem, bezradnością w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, niepełnosprawnością bądź długotrwałą chorobą. Obszar działań wspomagających dla tych osób i rodzin to zwłaszcza udzielanie pomocy w formie świadczeń, pracy socjalnej, poradnictwa. Ośrodki wchodzą w skład lokalnej administracji samorządowej oraz są najczęściej pierwszym i zasadniczym miejscem, do którego osoby będące w trudnej sytuacji zwracają się o pomoc. Ośrodki zajmują się głównie ustalaniem praw do świadczeń i ich przyznawaniem. Ustawodawca w dziedzinie pomocy społecznej najwięcej zadań przypisał właśnie gminom. Prowadzą szeroko zakrojoną pracę socjalną z osobami dotkniętymi np. niepełnosprawnością, ubóstwem, alkoholizmem oraz

bezdomnością. Ośrodki Pomocy Społecznej realizują model rezydujący pomocy społecznej, oparty na ratownictwie. Zakłada on krótkotrwałe wsparcie jednostki lub rodziny, w krytycznym momencie życia i często jest stosowany w sytuacji, gdy zawodzą inne mechanizmy dystrybucji i instytucje polityki socjalnej.

Tabela 6. Liczba osób niepełnosprawnych, chorych, w podeszłym wieku korzystających z pomocy społecznej w 2015 r.

Nazwa Ośrodka Pomocy Społecznej (dane adresowe)	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu:				Liczba osób samodzielnie prowadzących gospodarstwo domowe
	ubóstwa	niepełnosprawności	długotrwałej lub przewlekłej choroby	podeszłego o wieku 60+	
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Karsinie	277	150	201	67	61
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościerzynie ul.	400	224	175	53	114
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Liniewie ul.	133	102	123	70	44
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starej Kiszewie ul.	222	93	77	17	71
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościerzynie ul.	501	422	453	140	397
Ośrodek Pomocy Społecznej w Dziemianach	305	229	83	54	15
Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipuszu	470	144	92	26	43
Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowej Karczmie	170	87	86	41	51
RAZEM	2478	1451	1290	468	796

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodków Pomocy Społecznej z terenu Powiatu Kościerskiego.

Z przedstawionych danych wynika że duża grupa mieszkańców powiatu kościerskiego korzysta z pomocy z powodu niepełnosprawności (1451) oraz długotrwałej i przewlekłej choroby (1290 osób). W tworzeniu warunków równej dostępności dla osób

niepełnosprawnych ogromne znaczenie ma podniesienie poziomu świadomości społecznej w zakresie rozumienia potrzeb niepełnosprawnych. W celu zapewnienia równości szans dla osób niepełnosprawnych, należy propagować wiedzę w społeczeństwie na temat praw, potrzeb, możliwości i sytuacji osób niepełnosprawnych. Podnoszenie poziomu świadomości jest niezbędnym elementem przygotowania lokalnego środowiska do systemowego wsparcia osób niepełnosprawnych i stworzenia warunków równego uczestnictwa każdego mieszkańca powiatu w życiu społecznym i zawodowym. Trzeba jednak pamiętać, że jakiegokolwiek zmiany wobec osób niepełnosprawnych nie będą możliwe, jeżeli nie nastąpi zmiana wizerunku samych osób niepełnosprawnych. Narzędziem do realizacji tego celu winna stać się zmiana świadomości samych osób dotkniętych niepełnosprawnością. Konieczna jest akceptacja oraz pewność, że nie są gorsi od innych, że mają pełne prawo do uczestnictwa w życiu powiatu, kształcenia się, pracy zawodowej, życia rodzinnego, podróżowania, uprawiania sportów.

Sposobem na zwiększanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym jest prowadzenie działań mających na względzie wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej. Można to osiągnąć poprzez edukację, znoszenie barier architektonicznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i w dostępie do informacji oraz zwiększaniu społecznego zrozumienia i akceptacji osób niepełnosprawnych.

Seniorzy

Problematyce starości poświęca się ostatnio bardzo wiele uwagi, co wynika przede wszystkim z zaawansowanego procesu starzenia się społeczeństwa polskiego. Jest to skutek spadku współczynnika rozrodczości, ale również umieralności, co powoduje wydłużenie się przeciętnego trwania życia i wzrost liczby osób starszych w porównaniu do liczby osób młodych.

Proces starzenia się społeczeństwa wymusza zasadnicze zmiany w polityce społecznej we wszystkich jej obszarach. Koncentrują się one na rosnących wydatkach na świadczeniach z systemu zabezpieczenia społecznego, szczególnie z zakresu zabezpieczenia emerytalnego. Następuje wzrost zapotrzebowania na usługi medyczne i opiekę długoterminową z uwagi na pogarszającą się z wiekiem kondycję zdrowotną tej grupy ludności.

Zwiększa się potrzeba wprowadzenia nowych form usług pomocy społecznej (np. asystent/opiekun osoby starszej, pielęgniarz środowiskowa, doradca). Potrzeby to jedno z kluczowych pojęć w pracy socjalnej, a to dlatego, że jednym z jej zadań jest poznawanie potrzeb i pomaganie w ich zaspokajaniu we wszystkich tych sytuacjach, w których jednostka samodzielnie nie może, nie chce lub nie potrafi zaspokoić.

Zaspokojenie potrzeb osób starszych, a także ich zakres, jest kształtowane w dużym stopniu przez sytuację seniora: zdrowotną, ekonomiczną oraz społeczną. Pogarszający się stan zdrowia i sprawności fizycznej może powodować ograniczenia w realizacji niektórych potrzeb (np. integracji, uczestnictwa) i/lub pojawienie się innych, dotychczas nieodczuwanych (np. opieki, zależności).

Z punktu widzenia pomocy społecznej i pracy socjalnej diagnozowanie potrzeb i innych wymiarów sytuacji życiowej ludzi starych opiera się na następujących założeniach:

- potrzeb osób starszych nie należy rozpatrywać w oderwaniu od innych grup społecznych, ale trzeba pamiętać, że zmienia się ich ważność i kolejność zaspokajania, co jest wynikiem zmian zachodzących w życiu człowieka pod wpływem wieku,
- wsparcie społeczne realizowane w obszarze pracy socjalnej traktować należy jako szczególny rodzaj relacji i akceptującego współdziałania,
- główne potrzeby osób w starszym wieku to potrzeba: bezpieczeństwa, przynależności, niezależności i jej przeciwieństwo – potrzeba uzależnienia, użyteczności, aktywności, integracji i komunikacji,
- podejmowanie działań i zaspokajanie potrzeb seniorów poprzez różnorodne podmioty lokalne.

Celem polityki senioralnej powiatu kościerskiego jest:

1. Aktywizacja społeczna i zawodowa seniorów.
2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu w tym cyfrowemu seniorów.
3. Tworzenie warunków do rozwoju dziennej opieki w środowisku lokalnym.

Do najważniejszych problemów osób w starszym wieku można zaliczyć samotność, chorobę, niepełnosprawność, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności, uzależnienie funkcjonalne.

Największym problemem osób starszych w powiecie kościerskim są przede wszystkim choroby wieku podeszłego oraz poczucie osamotnienia.

Osoby starsze, chcące nawiązać nowe kontakty, ciekawie spędzić czas mogą skorzystać z ofert, które są proponowane w ramach: Klubów Seniora i Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Klub Seniora to miejsce spotkań osób starszych. Seniorzy spotykają się najczęściej raz w tygodniu, spędzają razem czas, rozwijają zainteresowania. W Klubach organizowane są m.in. zabawy taneczne, koncerty, zajęcia gimnastyczne, sekcje brydżowe i inne zajęcia, zależnie od pomysłu członków oraz możliwości finansowych Klubu. Spotkania w Klubie to dobry sposób poznania nowych ludzi. Zazwyczaj członkowie płacą symboliczną roczną składkę, która pozwala pokryć podstawowe koszty organizacyjne. Kluby seniora są prowadzone na terenie Powiatu Kościerskiego przez dwie organizacje pozarządowe: Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Miejsko-Gminny w Kościerzynie oraz Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Kościerzynie.

W powiecie kościerskim istotną i znaczącą rolę w integracji społecznej osób starszych pełni organizacja pozarządowa - Kaszubski Instytut Rozwoju, który organizuje dla osób starszych Uniwersytet Trzeciego Wieku, oferując między innymi: lektorat języków obcych (języka niemieckiego i angielskiego), warsztaty poetyckie, zajęcia informatyczne, zajęcia na basenie, spotkania tematyczne i inne formy spędzania czasu wolnego (Tabela nr 7).

W ramach projektu pn. „Młodzi duchem - dojrzały doświadczeniem”, seniorzy mogli wziąć udział w kursie języka angielskiego i niemieckiego, nauce języka kaszubskiego, warsztatach poetyckich. Ponadto w programie zajęć przewidziano zajęcia informatyczne i artystyczno-manualne, a także zajęcia ruchowo-taneczne, podczas których seniorzy mogli spędzić miły wieczór przy muzycznych rytmach.

Kolejnym wsparciem seniorów był projekt pn. „Sprawny senior to zdrowy senior”. To przedsięwzięcie było skierowane w szczególności do osób starszych, które chciały utrzymać ciało w należytej kondycji fizycznej i psychicznej i jak najdłużej cieszyć się zdrowiem.

Tabela 7. Liczba uczestników i formy udzielonego wsparcia w Kościerskim Uniwersytecie Trzeciego Wieku na terenie powiatu kościerskiego w latach 2013-2015.

	Liczba uczestników Kościerskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku		
	rok		
	2013	2014	2015
	115	110	43
Formy udzielonego wsparcia dla uczestników Kościerskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Kościerzynie	<u>Zajęcia:</u> -język niemiecki, - język angielski, - język rosyjski, - warsztaty komputerowe, - warsztaty artystyczno-manualne, - spotkania tematyczne - historia Kaszub- historia kościerskiego browarnictwa oraz spotkanie z kosmetyczką, - terapia tańcem i ruchem, - koncert kolęd.	<u>Zajęcia:</u> - aqua aerobik, - gimnastyka, - nordic walking, - zumba gold, - zajęcia fitness, - zajęcia na siłowni, -język angielski, -język rosyjski, -język niemiecki.	<u>Zajęcia:</u> -język angielski, -język rosyjski, -język niemiecki - spotkanie Wigilijne.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Kaszubskiego Instytutu Rozwoju w Kościerzynie.

Kościerski Uniwersytet Trzeciego Wieku jest doskonałą formą zagospodarowania czasu wolnego osób starszych, a także nawiązania nowych znajomości oraz przyjaźni między seniorami. Ważną rolę w aktywizacji osób starszych odgrywają grupy samopomocowe mieszczące się w poszczególnych gminach. Są to grupy nieformalne. Inną formą udzielanego wsparcia osobom starszym jest intensywnie i prężnie w ostatnich latach

rozwijająca się działalność Kół Gospodyń Wiejskich zrzeszających pokolenia w tym osób starszych. Tak jak Uniwersytet Trzeciego Wieku tak poszczególne sołectwa organizują dla seniorów z danej gminy okazjonalne spotkania o charakterze kulturalnym. Istotną rolę w życiu lokalnym seniorów pełnią ośrodki pomocy społecznej, organizując coroczne spotkania z okazji Dnia Seniora oraz spotkania wigilijne. Na terenie gmin powiatu kościerskiego prężnie działają Kluby Seniora oraz koła Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów organizując szereg działań i przedsięwzięć z zakresu kultury, sportu, rekreacji i turystyki.

III. CEL GŁÓWNY I KIERUNKI DZIAŁAŃ PROGRAMU

Cel główny:

Wspieranie osób z niepełnosprawnością na drodze do ich pełnoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym oraz aktywizacja seniorów

KIERUNKI DZIAŁAŃ

1. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym oraz poprawa jakości życia osób starszych.

2. Inicjowanie i wspieranie działań zmierzających do likwidacji barier funkcjonalnych.

3. Dążenie do rozwoju usług rehabilitacyjnych.

4. Wspieranie aktywnego udziału osób z niepełnosprawnością i seniorów w integracji ze środowiskiem lokalnym.

Przyjęcie powyższych założeń zobowiązuje do podjęcia działań ukierunkowanych na podniesienie poziomu świadomości społeczeństwa na temat osób z niepełnosprawnością, zapewnienie skutecznej pomocy w zakresie usług rehabilitacyjnych oraz wsparcie w środowisku w celu zapewnienia osobie niepełnosprawnej optymalnego poziomu funkcjonowania, samodzielności i niezależności. Kolejnym działaniem jest dążenie do zapewnienia środowiska wolnego od barier architektonicznych w przestrzeni publicznej i w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością z uwzględnieniem dostępu do

środków transportu i informacji, wspieranie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych a w szczególności na otwartym rynku pracy. Zapewnienie możliwości pełnego uczestnictwa w kulturze, edukacji uprawianiu sportu, korzystania z różnorodnych form rekreacji.

Znaczące role przy wdrażaniu programu powinny pełnić organizacje pozarządowe, które zrzeszają osoby niepełnosprawne, ich rodziców, opiekunów oraz organizacje specjalizujące się w świadczeniu usług i realizacji zadań z zakresu wspierania osób z niepełnosprawnością w różnych dziedzinach życia.

Osoby z niepełnosprawnością mają takie same prawa jak wszyscy obywatele. Mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz do korzystania na zasadzie równości z praw i obowiązków ustanowionych dla ogółu obywateli - bez względu na przyczynę, rodzaj i stopień niepełnosprawności. Przepisy obowiązującego prawa zapewniają osobom niepełnosprawnym dostęp do wszelkich instytucji użyteczności publicznej, posiadanie maksymalnej swobody poruszania się, wstęp do budynków i środków transportu. Likwidacja barier funkcjonalnych pozwoli osobie z niepełnosprawnością na aktywne uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym. Występujące bariery są przyczyną izolacji osoby niepełnosprawnej od otoczenia i uzależnienia jej od pomocy innych osób. Należy więc podejmować działania zmierzające do usuwania występujących barier, które ograniczają lub uniemożliwiają samodzielne funkcjonowanie w środowisku. Włączenie się osób niepełnosprawnych do czynnego i aktywnego życia w społeczeństwie jest podstawowym warunkiem integracji społecznej.

Rehabilitacja i usługi rehabilitacyjne pomagają osiągnąć i utrzymać optymalny poziom niezależności i funkcjonowania osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkiwania. Wczesne wykrywanie, diagnozowanie, interwencja i stymulacja mogą znacznie ograniczyć skutki niepełnosprawności oraz zwiększyć sprawność organizmu. Rehabilitacja powinna być dostępna, wcześnie zapoczątkowana oraz kompleksowa. Rehabilitacja osób z niepełnosprawnością w myśl ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, to zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie jak najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

Rehabilitacja powinna przywracać osobom niepełnosprawnym zdolność do wykonywania samodzielnie podstawowych codziennych czynności, przygotowywać do samodzielnego życia w społeczeństwie stworzyć warunki i możliwości kontaktów ze środowiskiem społecznym, dostarczyć środki techniczne, przedmioty ortopedyczne, sprzęt rehabilitacyjny, który ułatwia funkcjonowanie w życiu codziennym., przygotować do podjęcia pracy

zawodowej, umożliwić zatrudnienie stosownie do posiadanych kwalifikacji i niepełnosprawności.

Aby zagwarantować równość praw osobom niepełnosprawnym należy podejmować działania oraz stworzyć system wyrównywania szans i tworzenie warunków umożliwiających im korzystanie z wszelkich praw przysługujących wszystkim obywatelom. Równość szans polega na eliminacji wszelkich przeszkód (fizycznych, finansowych, socjalnych, psychologicznych) utrudniających lub zniechęcających osoby niepełnosprawne do aktywnego udziału w życiu społecznym. Należy podejmować działania przeciwdziałające zjawiskom odrzucenia, alienacji, marginalizacji. Aby przeciwdziałać wymienionym niepożądanym zjawiskom należy inspirować rozwój ruchu społecznego - lokalnego, wspierać organizacje pozarządowe, które podejmują działania na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych, aktywnego udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, w tym kultura, sport, turystyka. Stworzenie możliwości uczestnictwa w życiu publicznym, kulturalnym, sportowym oraz rekreacji i turystyce podnosi znacznie jakość ich funkcjonowania w codziennym życiu. Ich aktywna działalność we wszystkich dziedzinach życia łamie stereotypy jakie funkcjonują w społeczeństwie na temat osób niepełnosprawnych i buduje pozytywny wizerunek tych osób. Akceptacja ze strony środowiska, w którym funkcjonują eliminuje u nich poczucie odrzucenia i marginalizacji. Należy podejmować różnorodne działania na rzecz osób niepełnosprawnych mające doprowadzić do samodzielności jednostek, ich niezależności finansowej i pełnej integracji ze społeczeństwem. Integracja wyraża się przez akceptację i dostrzeganie miejsca osób niepełnosprawnych w społeczeństwie, dostrzeganiu ich potrzeb życiowych, zawodowych i edukacyjnych. Celem integracji jest umożliwienie osobom poszkodowanym na zdrowiu prowadzenia normalnego życia na tych samych zasadach jak innym członkom określonych grup społecznych. Osoby niepełnosprawne mają prawo do zagwarantowania im pełnego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej tak, by miały możliwości wykorzystania swego potencjału. Należy umożliwić im dostęp do biur, instytucji, ośrodków kultury i usług z nią związanych oraz zapewnić możliwość uprawiania sportu i rekreacji.

Osoby niepełnosprawne mają prawo do podjęcia zatrudnienia z uwzględnieniem ich indywidualnych predyspozycji wynikających z rodzaju niepełnosprawności oraz kwalifikacji. Praca zawodowa zapewnia pełne uczestnictwo w życiu społecznym gdyż zapewnia niezależność materialną, wzmacnia poczucie własnej wartości, zapewnia kontakty społeczne i udział w życiu społeczności lokalnej. Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy. Bezrobocie dotyka szczególnie osoby niepełnosprawne, które z racji swej

niepełnosprawności, niskich kwalifikacji zawodowych i braku odpowiednich ofert pracy mają nikłe szanse na otrzymanie zatrudnienia. Należy podejmować działania zmierzające do wyrównywania szans zatrudniania i aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Zatrudnianie osób niepełnosprawnych w naszym powiecie wymaga utrzymania sprawdzonych i istniejących już rozwiązań w tym zakresie, ale również rozwoju nowych form szkolenia, kształcenia i zatrudnienia dostosowanych do ciągle zmieniającego się rynku pracy. Należy propagować, wspierać prowadzenie samodzielnej działalności gospodarczej, propagować ten rodzaj działalności oraz szkolić w jaki sposób rozpocząć tego typu działalność. Należy podjąć również wysiłek w celu utrzymania pracy przez już zatrudnione osoby niepełnosprawne.

IV. RALIZATORZY, PARTNERZY, WSKAŹNIKI I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Tabela 8. Cel główny i kierunki działań programu na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie kościerskim na lata 2016-2022

CEL GŁÓWNY: Wspieranie osób z niepełnosprawnością na drodze do ich pełnoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym oraz aktywizacja seniorów				
KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA	REALIZATORZY/ PARTNERZY	WSKAŹNIKI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym oraz poprawa jakości życia osób starszych.	- dążenie do rozszerzenia oferty poradnictwa zawodowego i psychologicznego w zakresie kształtowania u osób niepełnosprawnych aktywnych postaw na rynku pracy, - propagowanie, tworzenie i wspieranie podmiotów ekonomii społecznej, - pomoc osobom niepełnosprawnym w aktywizacji zawodowej poprzez podnoszenie kwalifikacji zawodowych (warsztaty, szkolenia), - umożliwienie dorosłym niepełnosprawnym zdobycie wykształcenia i przekwalifikowania się, podniesienia kwalifikacji umożliwiających podjęcie pracy poprzez udział w projektach, - dofinansowanie kosztów przystosowania stanowisk pracy dla potrzeb osób niepełnosprawnych, - dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej przez osoby niepełnosprawne, - zatrudnienie asystentów osób niepełnosprawnych, trenerów pracy, - upowszechnianie informacji na temat praw i uprawnień osób z niepełnosprawnością i starszych, - wspieranie działań promujących pozytywny wizerunek seniora i poprawa społecznego obrazu starości, - wpieranie inicjatyw mających na celu zwiększenie aktywności życiowej i społecznej osób starszych,	<u>Realizatorzy:</u> - Starostwo Powiatowe/ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, - Powiatowy Urząd Pracy, - Warsztaty Terapii Zajęciowej, - Ośrodki Pomocy Społecznej <u>Partnerzy:</u> - Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, - Szpital Specjalistyczny, - Komenda Powiatowa Policji	- liczba osób korzystających z aktywizacji społecznej i zawodowej, - liczba zatrudnionych asystentów osób niepełnosprawnych/trenerów - liczba osób niepełnosprawnych, które uczestniczyły w szkoleniach, warsztatach, - liczba podjętych działalności gospodarczych przez osoby niepełnosprawne, - liczba przystosowanych stanowisk pracy, - liczba przedsięwzięć realizowanych na rzecz seniorów, - liczba organizacji pozarządowych, grup nieformalnych, podmiotów ekonomii społecznej działających na rzecz osób niepełnosprawnych i seniorów, - ilość podjętych projektów/ przedsięwzięć dotyczących aktywizacji osób niepełnosprawnych i starszych.	- budżet samorządów: powiatowego, miejskiego i gminnych, - środki PFRON, - środki zewnętrzne.

	- stworzenie mapy pomocy osobom niepełnosprawnym - wspieranie inicjatyw tworzenia dziennych domów pobytu dla seniorów, - tworzenie i realizacja projektów pozwalających na aktywizację, integrację społeczności lokalnej oraz osób niepełnosprawnych i starszych.			
2. Inicjowanie i wspieranie działań zmierzających do likwidacji barier funkcjonalnych	- inicjowanie działań zmierzających do usuwania przeszkód utrudniających uczestnictwo i poruszanie się w obiektach użyteczności publicznej (dążenie do likwidacji barier architektonicznych oraz technicznych w budynkach użyteczności publicznej, placówkach edukacyjnych, zakładach opieki zdrowotnej i budynkach mieszkalnych), usuwania barier transportowych, - podejmowanie działań mających na celu rozpowszechnianie informacji dot. problemów osób niepełnosprawnych poprzez informacje w prasie lokalnej, prelekcjach, spotkaniach, stronach internetowych, - informowanie społeczności o możliwościach korzystania ze środków PFRON w celu likwidacji barier architektonicznych, technicznych, transportowych, w komunikowaniu się,	<u>Realizatorzy:</u> - Starostwo Powiatowe/ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, - Jednostki samorządu terytorialnego w Powiecie Kościerskim/Ośrodki Pomocy Społecznej <u>Partnerzy:</u> - Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych, - Inne podmioty i instytucje działające na rzecz osób niepełnosprawnych, - Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe.	- liczba obiektów użyteczności publicznej, placówek edukacyjnych, zakładów opieki zdrowotnej w których przeprowadzono likwidację barier architektonicznych, - liczba osób które skorzystały z dofinansowań w celu likwidacji barier funkcjonalnych, - ilość kampanii/działów promocyjnych,	- budżet samorządów: powiatowego, miejskiego i gminnych, - środki PFRON, - środki zewnętrzne.
3. Dążenie do rozwoju usług rehabilitacyjnych	- uświadamianie potrzeb wdrażania wczesnej rehabilitacji, - wspieranie i dofinansowanie kosztów działalności warsztatu terapii zajęciowej, - rehabilitacja zawodowa w zakresie inicjowania i organizowania stanowisk pracy uwzględniających rodzaj niepełnosprawności, - wspieranie działań organizacji i instytucji prowadzących rehabilitację społeczną, zawodową, leczniczą,	<u>Realizatorzy:</u> - Starostwo Powiatowe/ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, - Powiatowy Urząd Pracy, - Ośrodki zdrowia, - Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, - Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy, - Powiatowa Społeczna	- liczba osób niepełnosprawnych, którym dofinansowano zakup przedmiotów ortopedycznych, pomocniczych, rehabilitacyjnych, - liczba osób, uczestniczących w warsztacie terapii zajęciowej, turnusach,	- budżet samorządów: powiatowego, miejskiego i gminnych, - środki PFRON, - środki zewnętrzne.

	- udzielanie dofinansowania do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, - promowanie rehabilitacji poprzez uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych, - wspieranie rozwoju ośrodków wsparcia, domów pomocy społecznej, środowiskowych domów samopomocy (kuby seniorów), - rozpowszechnianie aktualnych informacji na temat dostępnych w środowisku lokalnym usług rehabilitacyjnych, programów działań i form pomocy osobom niepełnosprawnym w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i leczniczej	Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych <u>Partnerzy:</u> - Jednostki samorządu terytorialnego w Powiecie Kościerskim, - Ośrodki Pomocy Społecznej, - Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, - Inne podmioty i instytucje działające na rzecz osób niepełnosprawnych.	- ośrodkach wsparcia, - ilość organizowanych stanowisk pracy, - liczba wydanych orzeczeń dotyczących wczesnej interwencji.	
4. Wspieranie aktywnego udziału osób z niepełnosprawnością i seniorów w integracji ze środowiskiem lokalnym	- wspieranie osób niepełnosprawnych i seniorów w organizacji spotkań/imprez mających na celu zwiększenie ich aktywności w środowisku lokalnym, - wspieranie działalności organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych, - propagowanie sportu, kultury rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych i seniorów, - promowanie i wspieranie idei wolontariatu.	<u>Realizatorzy:</u> - Starostwo Powiatowe/ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, - Powiatowy Urząd Pracy, - stowarzyszenia i organizacje pozarządowe <u>Partnerzy:</u> - Ośrodki Pomocy Społecznej, - Koła Gospodyń Wiejskich, - Inne podmioty i instytucje działające na rzecz osób niepełnosprawnych.	- liczba spotkań/imprez zorganizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych i seniorów, - rodzaj/forma/liczba udzielonego wsparcia organizacjom pozarządowym, - liczba wolontariuszy,	- budżet samorządów: powiatowego, miejskiego i gminnych, - środki PFRON, - środki zewnętrzne.

V. ADRESACI I PARTNERZY PROGRAMU

Adresatami programu są:

- niepełnosprawni mieszkańcy Powiatu Kościerskiego
- rodziny i otoczenie osób z niepełnosprawnością i osób starszych
- osoby starsze.

Realizatorem programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kościerzynie, założenia programowe w skutecznym osiąganiu założonych działań i rezultatów przewidują współpracę z wieloma instytucjami i organizacjami, zaangażowanymi we współpracę przy tworzeniu i realizowaniu działań. Prace koordynowała Marzena Hinc – Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kościerzynie wraz z pracownikami Zespołu ds. Osób Starszych i Niepełnosprawnych w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie – Anną Dittmer-Jankowską i Joanną Smentoch .

Partnerami przy tworzeniu programu byli

- Henryk Ossowski – Wicestarosta Powiatu Kościerskiego,
- Jan Zaborowski – Członek Zarządu Powiatu Kościerskiego, Prezes Stowarzyszenia Sołtysów Województwa Pomorskiego,
- Lucyna Cieszyńska – Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Kościerzynie,
- Monika Lipka-Doczyk - Powiatowy Urząd Pracy w Kościerzynie,
- Adam Sosnowski – Przewodniczący Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności,
- Dorota Winczewska – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościerzynie,
- Ewelina Słomińska - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Liniewie,
- Anna Cieplińska - Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowej Karczmie,
- Ewa Kurs - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipuszu,
- Irena Trzcińska - Dom Pomocy Społecznej w Cisewiu,
- Marzena Leszczyk – Kuklińska – Fundacja Sprawni Inaczej, Warsztat Terapii Zajęciowej w Kościerzynie,
- Aneta Staroszczyk - Fundacja Sprawni Inaczej, Środowiskowy Dom Samopomocy i Ośrodek Rehabilitacji Psychoruchowej,
- Krystyna Grudniewska - Środowiskowy Dom Samopomocy w Konarzynach,
- Justyna Zblewska – Starostwo Powiatowe w Kościerzynie,
- mł. asp. Anna Troka - Komenda Powiatowa Policji w Kościerzynie,
- Alicja Heksel – Bielińska – Centrum Administracyjne Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Kościerzynie,
- Arkadiusz Błaszczuk - Szpital Specjalistyczny w Kościerzynie,

- Czesława Kulas – Szpital Specjalistyczny w Kościerzynie,
- ks. Wiesław Badaszek - Szpital Specjalistyczny w Kościerzynie,
- Monika Martwicka – NZOZ „Przychodnia” w Kościerzynie sp. z o.o.,
- Ilona Miętka - NZOZ „Przychodnia” w Kościerzynie sp. z o.o.,
- Leszek Prądziński – Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych,
- Leszek Medykowski – Polski Związek Niewidomych,
- Zbigniew Piwnicki - Polski Związek Niewidomych,
- Katarzyna Formela – sołtys wsi Skorzewo,
- Małgorzata Brunka – Stowarzyszenie Przyjaciół Skorzewa,
- Elżbieta Brzezińska – Zarząd Rejonowy Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów Koło w Wielkim Klinczu,
- Gizela Słomińska - Zarząd Rejonowy Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Kościerzynie,
- Ewa Jankowska – Borkowska – Stowarzyszenie Amazonki Kościerski,
- Elżbieta Hinz – Stowarzyszenie na Rzecz Ziemi Kiszewskiej,
- Arkadiusz Lemańczyk – Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Nadzieja” w Lipuszu,
- Jędrzej Hefta – Polskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego Koło w Kościerzynie,
- Barbara Stanisławska – Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „INTEGRACJA” SONI w Kościerzynie,
- Danuta Michna - Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „INTEGRACJA” SONI w Kościerzynie,
- Edward Tocha – Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej.

VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Zakres realizacji ujętych w programie zadań zależeć będzie od wielkości środków finansowych samorządu powiatowego, samorządów gminnych, instytucji jak i poszczególnych organizacji pozarządowych. Część zadań zapisanych w niniejszym programie możliwa będzie do realizacji ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Realizatorzy programu zakładają również możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne.

VII. EWALUACJA I MONITORING

Monitoring pozwoli na kontrolowanie stanu realizowanych kierunków działań, ocenę osiągniętych wskaźników. Pozwoli na dokonanie oceny czy efekt końcowy jest zgodny z obranym celem i działaniami w programie. Monitorowanie programu odbywać się będzie raz w roku, w miesiącu marcu, na podstawie sprawozdawczości z wykonania zadań oraz analizy zbieranych informacji. Ewaluacja i monitoring posłuży bardziej skutecznej, efektywniejszej i pełniejszej realizacji działań na rzecz osób starszych i osób z niepełnosprawnością w Powiecie Kościerskim.

VII. PODSUMOWANIE

„Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie kościerskim na lata 2016 – 2022” jest dokumentem perspektywicznym, przewidzianym do realizacji w okresie 7 letnim. Cel oraz kierunki działań zapisane w programie charakteryzują się dużym stopniem ogólności, ale w oparciu o nie istnieje możliwość tworzenia projektów szczegółowych, dotyczących wąskiego wycinka zagadnień ujętych w programie. Program jest dokumentem otwartym. Może być zmieniany i aktualizowany w zależności od występujących potrzeb. Jest dokumentem o charakterze interdyscyplinarnym, którego wdrażanie wymaga współpracy wielu partnerów społecznych, w tym samorządu powiatowego i samorządów gminnych, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, instytucji oświaty, kultury, sportu i turystyki, jednostek służby zdrowia, organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych, podmiotów zajmujących się aktywizacją społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych i ich rehabilitacją.

Osoby niepełnosprawne, czyli osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi oraz osoby starsze mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji.

Na terenie Powiatu Kościerskiego różne instytucje podejmują liczne działania na rzecz osób niepełnosprawnych mające na celu zminimalizowanie skutków niepełnosprawności i poprawę jakości życia osób z różnymi dysfunkcjami, jak też osób starszych. Na podkreślenie zasługuje fakt, że w środowisku lokalnym samorządy oraz instytucje, organizacje pozarządowe, placówki pomocy społecznej, oświatowe, służby zdrowia integrują swoje działania skierowane do tych osób. Przynosi to wymierne efekty w postaci zabezpieczenia

socjalnego, likwidacji barier funkcjonalnych, wzrostu liczby osób korzystających z pozamaterialnych form pomocy.